

TÄYDENNYSINVENTOINNIN KUVAUKSET

ÄSTRÖMIN KORTTELI, KOKKOLA 1/2023

TONTIT: 272-2-3-12, 272-2-14-4, 272-2-14-3 ja 272-2-14-2

Arkkitehtitoimisto Jorma Paloranta Oy, arkkitehti SAFA Elina Siltasalmi 2.2.2023

Arvottamisen päänäkökulmat

Tällä hetkellä yleisiksi arvotusnäkökulmiksi ovat vakiintuneet:

Arkkitehtoniset arvot. Kohteen rakennushistorialliset ja rakennustaiteelliset arvot.

Historialliset arvot. Kohteen liittyminen mm. sivistys- tai taloushistoriaan.

Ympäristölliset arvot. Kohteen liittyminen kaupunkikuvaan tai maisemaan.³

Lähde: Korttelikehitys_rak.ymp.selv_27062017 www.tampere.fi

Arvottamisen kriteerit

Kriteereitä tarvitaan luokittelussa, missä tutkitaan eri arvonäkökulmien täyttymistä. Edellä kuvattuja arvoja tarkastellaan käytännössä seuraavien kriteerien pohjalta:

- edustavuus, tyypillisuus
- harvinaisuus
- alkuperäisyys, säilyneisyys, muutosten eri tasot,
- yhtenäisyys
- kerroksisuus
- symbolimerkitys, opetus- ja tutkimusarvo sekä intensiteetti

Kriteereistä ehkä abstraktein on intensiteetti, joka puolestaan tarkoittaa sitä kuinka vahvasti rakennuskohde tai ympäristö viestii alkuperäisestä tai muuten merkittävästi historiaansa kuuluneesta käyttötarkoituksesta

Suomalainen rakennuskanta on iältään varsin nuorta, vain alle 15 % on rakennettu ennen toista maailmansotaa. Näin 1900-luvun alkupuolen rakennuskanta on arvokasta jo ikänsä puolesta.

Arkkitehtoniset arvot

Rakennustaiteellisesti arvokkaina pidetään mm. puhdaspiirteisiä arkkitehtuurityylikausien edustajia. Tyylikausien tarkka määrittely on kuitenkin haastavaa, sillä rakennusvaiheessa ajan tyylivirtaukset sulautuvat liukumina toisiinsa. Esimerkiksi 1920-luvun klassismi yksinkertaistuu kohti vuosikymmenen loppua ennen funktionalismin täysin koristeista riisuttua muotokieltä. Ja toisaalta vielä funktionalismin rakennuksissa saattaa olla vielä viittauksia iohinkin antiikin aiheisiin (esimerkiksi Piispantalo Pvnikillä). Rakennustaiteellisia arvoja määritelläänkin usein tyylipiirteiden lisäksi arkkitehdin perusteella: esimerkiksi Tampereella Bertel Strömmerin suunnittelemissa rakennuksilla on erityisasema⁵.

Rakennusteknisesti arvokkaassa kohteessa on käytetty rakennusteknisesti mielenkiintoisia, innovatiivisia, tyyppillisiä tai uniikkeja ratkaisuja.

Rakennusperinteisesti arvokkaita ovat omaa aikakauttaan tai ja alueensa rakennusperinnettä edustavat kohteet.

Ympäristöarvot

Maisemallisesti tai kaupunkikuvallisesti kohde on merkittävä, jos se on arvokkaan ympäristökokonaisuuden osatekijä, näkyy ympäristöönsä hyvin tai se muodostaa oman maisemallisen kokonaisuutensa.

Historialliset arvot

Asutushistoriallinen arvo liittyy kohteen tai paikan asutushistoriaan.

Taloushistoriallisesti kohde on arvokas, jos se on teollisuus-, kauppa- tai liikennehistorian kannalta merkittävä. Liittyy merkittävään taloudelliseen toimintaan.

Sivistyshistoriallisesti arvokkaita ovat esimerkiksi kirjastot ja koulut.

Aatehistoriallisesti arvokkaita ovat esimerkiksi työväentalot ja seurojen talot, mutta tässä kategoriassa voidaan arvioida myös esimerkiksi kansanperinteeseen liittyviä rakenteita ja rakennuksia. *Henkilöhistoriallisesti* arvokas puolestaan liittyy johonkin historiallisesti merkittävään henkilöön.

Tapahtumahistoriallisesti arvokas on jonkin ilmiön kehitykseen liittyvä rakennus tai paikka, jossa on tapahtunut jotakin merkittävää. Tampereella erityisesti vuoden 1918-sodan tapahtumapaikkoja lasketaan tähän kategoriaan.

Sosiaalishistoriallisesti arvokas kohde edustaa havainnollisella tavalla alueelle tyyppillistä sosiaalista kerrostumaa, elämäntapaa yms. Keskustan kerrostaloissa esimerkiksi palvelusväen portaikit kertovat erilaisesta elämäntavasta. 1920-luvulla erilliset portaikit vähenivät. Kuitenkin varsinkin suurempiin asuntoihin oli edelleen kaksi sisäänkäyntiä: pääovi aulaan ja pienempi sivuovi eteiseen. Pienemmät asunnot sijoittuivat siiposiin pihan puolelle ja näissä osissa ei yleensä ollut hissejä. Myös julkisivut olivat pihan puolella riisutumat kuin kadulla.

1. Indolan talo, Torikatu 35

272-2-3-12

Täydennysinventointi 1/2023

Oman aikakautensa tyylikäs edustaja, lisäksiivellä ei arvoa.

Rakennustaiteellinen
Rakennushistoriallinen
Kaupunkikuvallinen

Kuvaus

Neljäkerroksinen kivirakenteinen asuin-liikekerrostalo, tiilirunko, rapattu. Katto matala aumakatto. Ensimmäisessä kerroksessa liiketiloja, ylemmät kerrokset asuinhuoneistoja. Sijoittuu L-muotoisena Torikadun ja Itäisen kirkkokadun kulmaan. Suunnittelija: arkkitehti Matti Björklund (Visanti)
Ajoitus: 1929

Arviointi

Rakennus on tyyliään yksi puhtaampia 1920-luvun klassismin edustajia Kokkolassa. Päärakennus ei ole säilynyt sisätiloiltaan alkuperäisenä. 1980-luvun remontin yhteydessä on eteishallien koristemaalaukset maalattu yli ja huonejakoja muutettu sekä huonekorkeutta merkittävästi madallettu. (Ahmas)

Ulkoasultaan rakennus on hyvin säilynyt alkuperäisessä tai ainakin sitä kunnioittavassa asussaan ja sen säilyminen on keskeinen tekijä kaupunkikuvan kannalta. Rakennus tulee asemakaavalla suojella.

Torikadun puolella rakennukseen liittyvällä, 1960-luvulla rakennetulla 1-kerroksisella siipirakennuksella ei ole erityisiä kaupunkikuvallisia eikä arkkitehtonisia arvoja. Päinvastoin on se kaupunkikuvaa heikentävä ratkaisu.

2. Isokatu 11 – Pitkänsillankatu 24 a (Liiketalo Ermo)

272-2-14-4

Täydennysinventointi 1/2023

Puolitoistakerroksinen levy-pintainen hirsirunkoinen L-muotoinen rakennus. Laajasti toimenpiteitä.

Rakennustaiteellinen
Kaupunkikuvallinen

Kuvaus

Kaksikerroksinen hirsirunkoinen liikerakennus. Rakennettu 1862, kaksi vuotta vuoden 1860 suurpalon jälkeen. Rakennuksen on rakennuttanut laivanvarustaja Hans Anders Björkman ja hänen kuoltuaan rakennuttamista jatkoi rouva Eglé Amalia Björkman. Rakennuksessa on aikaisemmin pitkään toiminut Kanta-Apteekki. Nykyään rakennus tunnetaan nimellä "Ermon" talo. (Ahmas ja Isokatu kertoo).

Ajoitus: Rakennuksen runko 1862, muutokset 2002.

Arviointi

Alkuperäisestä täysin muutetun, turmellun, Isokadun puoleisen rakennuksen runko on 1860-luvulta. Aumakatto. Rakennuksen julkisivut ovat nykyään levy-pintaiset. Rakennus on asemakaavassa suojeltu v. 1995, joten nykyasussaan se on kuitenkin suojeltu. Muutama vuosi sitten rakennuksen julkisivut kunnostettiin näitä arvoja vaalien. Sisäpihan puolella oleva yksikerroksinen lisäosa ei ole suojeltu.

3. Björkmanin asuintalo ja pihamakasiini, Pitkäsillankatu 24 b - Itäinen Kirkkokatu 12 272-2-14-3

Täydennysinventointi 1/2023

Asuin-liiketalo kaksikerroksinen, rapattu, L-muotoinen rakennus. Makasiini 1 ½ -kerroksinen rapattu kapea ja pitkä rakennus. Hienovaraisia toimenpiteitä.

Rakennustaiteellinen

Rakennushistoriallinen

Kaupunkikuvallinen

Kuvaus

Rakennukset on rakennuttanut laivanvarustaja Hans Anders Björkman ja hänen kuoltuaan rakennuttamista jatkoi rouva Eglé Amalia Björkman. Itäisen kirkkokadun ja Pitkäsillankadun kulmauksessa oleva rakennus on sileäksi rapattu tiilirunkoinen L-muotoinen rakennus. Julkisivussa on kaksi sivurisaliittia. Katto on aumattu. Ikkunat ovat kuusiruutuiset. Rakennusta on korotettu ja sen yläkertaan on tehty asuntoja. Pihalla on kaksikerroksinen kuisti. (Museovirasto ja Ahmas) Rakennuksessa on nykyisellään liiketiloja ja asuntoja.

Ajoitus: 1860-luku

Pihamakasiini on tiilirunkoinen sileäksi rapattu yksikerroksinen rakennus, jossa on matala ullakko. Katto on satulakatto. Rakennus on ikkunaton, mutta siinä on useita ulko-ovia ja ullakolla kaksi lastausluukkuja. Makasiini on rakennettu v. 1864 navetaksi ja talliksi ja sitä on jatkettu myöhemmin länteen kadulle saakka. Se on peruskorjattu 1980-luvulla. Tiilikate on vaihdettu peltikatteeksi. Rakennuksessa on nykyisellään liike- ja toimistotiloja. (Ahmas)

Ajoitus: 1864

Arviointi

Asuintalo ja makasiini ovat molemmat ovat kohtalaisen hyvin säilyttäneet alkuperäisen luonteensa ja ilmeensä. Liiketilojen ikkunoita on vuosien varrella hieman muutettu Pitkäsillankadun puolella ja ovet vaihdettu. Arkkitehtonisesti makasiini on arvokas ja ainoa laatuaan Kokkolassa. Molemmat rakennukset ovat asemakaavalla suojellut v. 1995.

4. Åströmin kiinteistöt, Isokatu 13 ja Itäinen Kirkkokatu 14

272-2-14-2

Kuvaus

Kiinteistöllä on alun perin sijainnut kolme erillistä rakennusta 1860-luvulta: asuinrakennus (myöh. liikerakennus) Isokadun puolella, asuinrakennus (myöh. verstaas) Itäisen Kirkkokadun puolella ja pitkänmallinen asuin-ulkorakennus viereisen tontin makasiinin suuntaisesti. (Museovirasto). Itäisen Kirkkokadun puolelle rakennettiin ensin uusi erillinen rakennus 1970-luvun puolivälissä. Kunnes Isokadun puolelta purettiin vanha rakennus ja tilalle rakennettiin nykyinen uudisrakennus. Rakennusten väli rakennettiin umpeen 1980-luvun lopulla. Näin muodostui koko korttelin syvyinen rakennusmassa. Rakennuksessa on tehty joitakin muutoksia vuosikymmenten aikana. Liikekiinteistössä toimii nykyisellään vaateliike. Itäisen Kirkkokadun puoleinen rakennuksen osa on osittain asuinkäytössä. Rakennukset ovat pääosin rapattuja tai elementtipintaisia. Isokadun ja Åströminkujan kulmassa on lasirakenteinen korkeahko julkisivuaihe.

Ajoitus: 1980-1990 luvun vaihe

Arviointi

Nykyisillä Åströmin liikekiinteistön rakennuksilla vain vähäistä rakennustaiteellista ja kaupunkikuvallista arvoa. Kaupunkikuvallisesti merkittävää on liiketilojen sijoittuminen Isokadun varteen.

Täydennysinventointi 1/2023

Kaksikerroksinen koko korttelin syvyinen rakennus. Elementtipintainen 1900-luvun loppupuolen liikerakennus.

Lähdeviitteet: **(Ahmas)** Kristina Ahmas, Kokkolan rakennuskulttuuria, Kokkolan kaupunki 1991 www.kyppi.fi
(Museovirasto) Kokkola ruutukaava-alueen inventointi, Museoviraston rakennushistorian osasto, 1971 www.kyppi.fi
(Isokatu kertoo) Historiallinen matka pitkin Isokatua Isokatu 1860-2020, Lars-Eric Thylin, 2020 www.kokkolanseutu.fi